

УДК (092) + 069.02 : 5

Музеологія

Ю.М. Чернобай

ЗОДЧИЙ ВЛАСНОЇ ОЙКУМЕНИ^{*)}

Чернобай Ю. Н. Зодчий собственной Ойкумены // Науч. зап. Гос. природоведч. музея. – Львов, 2000. – 15. – С. 5–12.

Биография и творческое наследие В. Дидушицкого (1825-1899), галицкого магната, общественного деятеля, натуралиста и мецената, являет собой пример гармонического развития личности от рождения до завершения главных жизненных дел.

Делом всей жизни этого человека стало создание Природоведческого музея во Львове. Он одним из первых сумел выразить через музейную экспозицию неразрывную связь человека и природы, безошибочно угадал грядущую эпоху биосферного мышления.

Chornobai, Y. The architect own Oykumena // Proc. of State Nat. Hist. Museum. – L'viv, 2000. – 15. – P. 5–12.

The biography and creative heritage of V. Didushicki (1825-1899), of the galician magnate, public figure, naturalists and mecenates, had showed by itself an example of harmonic development of the person from birth to completion of main life-work. The affair of all life of this man became creation of the Natural History Museum in Lviv. If by one first has manage to express through museum exposure continuons link of the men and nature, correctly has guessed future epoch of the biosphere thinking.

Шляхетний галицький аристократ, граф Володимир Дідушицький, на відміну від багатьох натуралістів XIX століття, уособлює рідкісний виняток прижиттєвого визнання з боку наукової громади, щирого шанування поміж усіма верствами галицького обивательства, а також успішного особистого втілення своїх творчих задумів. Вагомою обставиною також виглядає й те, що протягом цілого життя йому не довелося зазнати таких звичних для творчої інтелігенції злиднів. Навпаки, мав спроможність забезпечити свої творчі прагнення власними коштами. З подібних ознак можна згадати хіба інженера Нобеля, барона Ротшильда чи, врешті, художника Реріха.

Ще за життя невтомного натураліста, господарника і громадського діяча, яким був В. Дідушицький, опубліковано чимало біографічних нарисів, енциклопедичних статей, мемуарних спогадів. В усіх творах високо оцінювалася його наукова, суспільна, добродійна діяльність. За століття що минули, значення таких оцінок не змінилося, а, навпаки, у наш час вони набувають додаткового змісту.

Сьогодні, на порозі XXI століття, у докорінно відмінному проти XIX століття світі, варто відійти від звичайного переліку діянь та досягнень непересічної особистості В. Дідушицького й спробувати звернутись до спричиненості його світогляду, розкрити механізми сприйняття ним оточуючих природних та соціальних явищ, збагнути дивовижну безпомилковість рішень, яка виглядає радше як надприродна інтуїція.

Кожен з нас, в міру особистих властивостей, перебуває в певному індивідуальному всесвіті, що складений з матеріального та духовного доквілля, але в якому обов'язково має бути наш внутрішній інтелектуальний світ. Адже інтелект не лише сприймає та аналізує зовнішні явища, а й додає до цього сприйняття усі вроджені та набуті якості, весь наш досвід, емоції, розум, психіку, тілесні відчуття тощо. Взаємодія людей – це взаємодія індивідуальних всесвітів. Що ж за всесвіт був у Володимира Дідушицького, яких меж сягала його особиста Ойкумена і як вона взаємодіяла з іншими світами? Якщо

^{*)} Доповідь проголошена 21 червня 2000 року під час Урочистої Академії до 175-ої річниці з дня народження В. Дідушицького

спиратись на свідчення, що дійшли до нас, на його щоденники, нотатники та наукові праці, можна простежити, як невідступно, послідовно, ретельно формувалась унікальна, сильна, обдарована особистість, як одночасно зводилась неповторна споруда власного світу. Біографи одногослоно стверджують, що граф Володимир ніколи не прагнув високих посад, уникав розголосу про свою добродійність, вкрай неохоче виїжджав за межі Галичини, остерігався будь-яких змін у своєму житті, обожнював рідний край і своє дітище – Природничий музей у Львові. За ним закріпилася непохитна репутація вправного господаря, фахівця у землеробстві, лісівництві, тваринництві та мисливському господарстві. Очевидно, для нього багато значило бути не лише розпорядником у власних володіннях, а й знаходитись у звичлому природному та суспільному оточенні. Він волів жити у такому всесвіті, який сам для себе збудував.

Традиція і меланхолія

Події та явища півторастолітньої давнини мають неповторну притягальну силу, яка змушує пильніше вдивлятися у поживклі дагеротипи, перелистувати крихітні сторінки часописів, занурюватися у сутінки старовинних парків, мовчазних фільварків та цвинтарів, аби відшукати бодай відлуння тих повчальних часів. Початок XIX століття, незважаючи на бурхливу наполеонівську добу, сприймається у наш час як період інтуїтивно-романтичного пошуку гармонії між людиною та природою. Далекі континенти залишалися напівдослідженими, а старенька Європа опанувала нові й нові досягнення природничих наук. Попереду світ чекали лібіхівські лімітуючі чинники родючості ґрунтів, дарвінівські еволюційні потрясіння щодо спадковості, менделівські горохові прозріння. Ще не винайдено двигун внутрішнього згорання, скромний і чесний доктор Мальтус ще не попередив суспільство про загрозу перенаселення і вичерпання природних ресурсів.

Європейська аристократія, втрачаючи остаточно перспективи впливу на суспільні процеси, відступилася до своїх фамільних маєтків, локалізувалася по провінціях, зосередилася на збереженні родинних та національних традицій. Переважно до цього вдалися великі землевласники, вони ж чинили вагомий вплив на малокеровану і неосяжну селянську масу. До таких помітних постатей належав і граф Юзеф Дідушицький, відставний військовий капітан, учасник наполеонівського походу на Росію, найзаможніший представник галицького шляхетного роду. Його дружиною була графиня Павліна з роду Дзялінських, не менш шляхетного і заможного.

Тривалий час подружжя не мало дітей, тому поява на світ єдиного сина було справжнім щастям для батьків. Володимир Дідушицький народився на Поділлі, у містечку Яришів біля Могилів-Подільського (Вінницька обл.). За кілька років родина перебралася на Галичину, ближче до рідних країв, адже прашур роду Дідушицьких, русинський боярин Мик володарював на землях біля Жидачева (Львівська обл.) ще на початку XV століття. Вже його нащадок Івашко з Дідушичів у 1483 р. зайняв посаду помічника судді у Львові і відійшов від православного обряду.

Більшість Дідушичів зростали за умов польської культури і подібно іншим шляхетним родинам Острозьких, Вишневецьких, Жовківських, Собеських підпадали під визначення тих часів: "gente Rutenus, natione Polonus" [1]. Відповідно й прізвище вони почали писати польським чином, як *Dzieduszycki*. У 1775 р. за заслуги перед австрійською короною Тадеуш з роду Дідушицьких дістав від імператриці Марії-Терези титул графа. Представники роду ніколи не забували свого походження. Ще на початку XX століття, як свідчать сучасники, вони вільно володіли українською мовою і підписувалися відповідно як Дідушицькі або Дідух-Дідушицькі [7,8].

Від перших кроків юний Володимир опинився під дбайливою опікою усієї родини. Визначальний вплив на формування здібностей та подальших інтересів сина справляла мати. Вона була всебічно обдарованою особистістю, глибоко освіченою, допитливою і

розважливою. Саме від неї Володимир дістав перші знання з природознавства, історії, живопису, музики. Юний граф мав слабе здоров'я, був заїкуватий, сором'язливий і стриманий у спілкуванні. Завжди надавався до самоти в оточенні книжок або на природі. Саме таким 16-річним підлітком він зображений на портреті пензля Я.Машковського. Маючи витончену і вразливу натуру, Володимир легко впадав до меланхолії, і прогулянки лісом з вірним псом та рушницею були йому доброю розрадою. Вже у зрілому віці він не раз згадував того хлопчика, який приносив з мандрівок слимаків, хрущів та метеликів, ловлених капелюшком, а також рослини та квітки, зібраних при дорозі. Усе це складалося у невелику шафку в дитячому покої. Згодом знадобилася ще одна шафа, за нею під колекції відвели цілу кімнату, потім ще одну і так далі. Звичка до самотності та щоденної діяльності буде супроводжувати його у подальшому житті, під час самонавчання, рутинної колекційної роботи, препараторства або ж роздумів над працями чи проектами. Скоріше за все спілкування з однолітками в нього було обмежене, адже ніколи не навчався ні у школі, ні в університеті. Існує версія, що граф Юзеф не хотів, щоб його син вчився у германізованій на ті часи школі. Натомість молодий Дідушицький мав у своєму розпорядженні чи не найбагатшу в Галичині Поторицьку бібліотеку, де цілими днями вивчав фоліанти з описами мандрівок та природничих пошуків, а також праці польських флористів XVI-XVIII століть.

Так окреслилися перші контури життєвого простору В.Дідушицького: від лісів та степів Поділля до пущ та річок між Поторицями та Заріччям, а пізніше до різноманітних околиць Львова. Дивовижно, але ці межі лишилися майже незмінними у подальшому житті графа Володимира, незважаючи на його досить численні виїзди до європейських столиць, імперських палаців чи професорських кабінетів, до гірських країн чи морських узбереж. Неодмінно вертався до рідного краю, за яким відверто тужив і де знаходив душевний спокій.

Підвалини та мури

Ще за життя В.Дідушицького вийшла з друку польською мовою "Велика Енциклопедія"[5], у якій XVII том містив дев'ять (!) персоналій членів його роду. Серед них є і військові, і поети, і історики. Усі вони народилися, жили і творили на землях Поділля, Волині та Галичини. Кожен з них виявив неабиякі здібності і досягнув на своїй ниві значних здобутків. У такому товаристві не личить меланхолійна замріяність. Спрямованість та дійовитість є, мабуть, фамільними рисами усього графського роду. Варто згадати хоча б тих Дідушицьких, кого знаю сьогодні особисто. Це найстарший представник, Сеньор роду Войцех Дідушицький з Вроцлава, за молодих років оперний соліст, а зараз на дев'ятому десятку літ музичний критик і мистецтвознавець. У 1997-99 рр. він активно сприяв проведенню виставок з експонатів Природознавчого музею НАН України зі Львова по музеях Польщі. Великі сподівання пов'язані з діяльністю президента Фондації ім. Дідушицьких політолога і бізнесмена Петра Дідушицького з Варшави, який захопився ідеєю відродити традиції Ординації Поториці і Заріччя.

Інші численні представники роду розширили фамільну Ойкумену від Польщі на цілий світ, до Канади, Бразилії, Австралії. Проте чарівний трикутник Поториця – Заріччя – Львів і нині справляє на них магічну дію і змушує багатьох заїжджати в цей край, шукати сліди минулого, писати спогади, знову і знову пізнавати повчальний життєвий шлях найбільш відомого із своїх предків [3,6].

Хто ж долучився до створення тої пізнавальної основи, на якій Володимир спромігся спорудити мури свого всесвіту? Це вже наступна дивовижність і певна закономірність. Потрапивши з самого початку в орбіту його життєвого шляху, ці люди майже ніколи вже не випадали з поля зору свого бузшого учня, а пізніше вірного друга і покровителя. Першим з них був домашній вихователь Францішек Клечковський, супутник у перших подорожах до Німеччини та Франції. Класичні дисципліни молодому

Дідушицькому викладали гімназичні та університетські професори А.Кунзек (фізика), Рохледер (хімія), Лемох (математика), Тангель (філологія), А.Беловський (історія), В.Поль (географія), Ф.Стронський (філософія).

Засади еволюціонізму і цілісного сприйняття природних явищ здібний учень перейняв від молодого професора геології Л.Цейшнера, різнобічно обдарованого професора ботаніки Г. Лобажевського та педантичного зоолога і препаратора Е.Шауера.

Наповнення та розвиток Ойкумени натураліста В.Дідушицького відбувалися неспішно, але неухильно. Поряд з поглинанням знань визрівав світогляд незалежної та відповідальної людини. На зміну меланхолії прийшла врівноваженість, а роздуми на самоті привчили до самостійних рішень. Один з перших помітних вчинків він здійснив у 15 років, коли надав вагому грошову допомогу на виготовлення пам'ятного медальону на честь професорів Львівського університету А.Кунзека і Ю.Маусса, яких переслідувала імперська влада за підтримку ліберального студентства. За такий вчинок хлопець надовго дістав серед аристократичного середовища славу вольнодумця, радикала та суспільно незрілого.

Найвиразніше проявилася самодостатність В.Дідушицького під час польського Січневого повстання у 1863 р. в Росії. Без особливого розголосу він разом із своїм майбутнім зятем Тадеушем Дідушицьким надавав всебічну допомогу повстанцям. У ті дні палац у Заріччі мав велике значення як місце зустрічей, квартирування, нагромадження припасів. Коли хвиля революційного піднесення минула і подальша боротьба лише підсилювала монархічну реакцію, В.Дідушицький не менш відверто виступив за згортання конфронтації і не менш рішучо припинив постачання зброї через кордон. Знову спалахнув конфлікт з частиною польської шляхти, але для Володимира це вже було знайомим.

Від 1847 року по смерті батька молодий спадкоємець став на чолі величезного майна, земель, лісів, фільварків, фамільних коштовностей. На той час Володимиру виповнилося 22 роки і його чекали нелегкі випробування господарювання, боротьби з конкурентами, примирення і порозуміння з недругами. Але про це мало що відомо, оскільки Володимир не любив жалітись, а з кожної помилки намагався вилучити якусь користь.

Ставши змолоду заможним магнатом, В.Дідушицький не поринув у бурхливе світське життя, а навпаки, повернувся до наукових занять. Біографи підкреслюють, що з 1848 р. граф Володимир був захоплений напруженою дослідницькою роботою. Він посилив натурні спостереження. У ці роки значно збагатилася і без того велика орнітологічна колекція, яку започаткував його батько. Крім фундаментальних біологічних дисциплін В.Дідушицький чудово знався у лісівництві, мисливському господарстві, рільництві, тваринництві, зокрема вівчарстві та свинарстві. Збереглися почесні нагороди з господарчих виставок за високу якість вирощеного тютюну, пшениці, за впровадження культур шовковичного шовкопряду та інші досягнення.

Видавалося, що досягнення у житті такі вже суттєві, що у подальшому можна би було лише розвивати здобутки як у науці, так і в господарюванні. Але зростала інша справа, ще не сформульована і не визначена. Саме ця справа випередить усі інші діяння і притягне до себе усі сили В.Дідушицького, стане головною справою його життя. Так, безперечно, до цієї справи можна віднести формування унікального музею з тих колекцій, що вже не вміщувалися у житлових приміщеннях різних мастків. Проте, разом з розвитком музею еволюціонувала й думка вченого. Особливістю творчості В.Дідушицького було те, що свої наукові концепції він не викладав як теоретичну працю, а намагався втілити в емпіричний досвід.

Вікна у світ

Зростання наукового рівня природничих досліджень надало підстави для більш тісного спілкування з фаховими вченими світового рівня. Поїздки за кордон набули

свідомого творчого змісту. Багато років поспіль тривали особисті контакти та листування з такими світилками світового природознавства як зоолог А.Е. Брем, орнітолог Й.Ф. Науманн та Е. Бальдамус, флорист і фауніст А.Б. Райхенбах та іншими натуралістами Європи. Межі знань про живу природу значно розширилися, коли у Львові в останній чверті XIX ст. з'явилася велетенська наукова постать Бенедикта Дибовського, видатного дослідника Свразії, який осягнув тваринний світ від озера Байкал до Камчатки [2].

Зрозуміло, що з такими науковими об'єктами будь-яка музейна колекція перетворюється на засіб пізнавального синтезу, відбувається певне віддзеркалення загального устрою живої природи у регіональному, але систематизованому зібранні. Колекції стають своєрідними віконцями у широкий та різноманітний світ, який є недосяжним для неозброєного ока.

Ідея створення окремого музею не виникла спонтанно, як примха чи якась емоційне рішення. Це був закономірний стан творчої еволюції дослідника, як рівень розуміння змісту систематизованих матеріалів, зведених до певних зв'язків, підпорядкованих загальним принципам світоустрою.

Починаючи від 1859 р., коли фундатор перепровадив колекційні зібрання з Поториці, Пеняків, Заріччя та інших об'єктів до Львова, розгорнулася справжня епопея формування природничого музею. Крім птахів зібрання зростало екземплярами звірів, риб, жуків, метеликів. До збирання та документування залучались найкращі виконавці. Одним з перших, хто був прийнятий до праці в музеї, був зоолог Максиміліан Сила Новицький. Його зусиллями на 1868 р. кількість зоологічних експонатів із зоології перевищила 20000 одиниць. Не менш активно збирався гербарій за участю Г.Лобажевського і в короткий термін досяг 10000 аркушів. Збагачувався й фонд порід і мінералів, започаткований ще у 1832 р. варшавським професором Людвиком Цейшнером на замовлення графа Юзефа Дідушицького.

Цю добу становлення своєї найважливішої справи фундатор описав на схилі життя [4]: "Та й повстала провідна думка років 50 тому фундаційно затвердити та поставити Музей, чим створити взірць того, наскільки суттєвими є можливості усього, що має і мала природа по давніх угіддях нашої землі. Така думка природним чином розвивалася і розвивається надалі. Вже утворилися розділи: зоологічний, геологічно-мінералогічний, полеонтологічний, ботанічний, а останнім часом додалися етнографічний та археологічний, і дай Боже, аби тих розділів додавалося якнайбільше, було нашим рідним, відкривало та висвітлювало нові багатства нашої природи, творилися нові праці, відкривалися нові обрії красназнавства землі нашої".

Ця настанова, котру можна трактувати як провідний принцип створення Природничого музею у Львові, свідчить, що фундатор формував музей не як кінцеве явище чи інституцію, а супроводжував практичну справу цілісною мережею наукових, культурологічних, традиціоналістських і навіть політичних зв'язків. Насправді, кожен підрозділ музею трактувався як пізнавальне вікно до певної частини природи, відтак і до участі людини у загальній картині світу.

Дах, з якого видно за обрії

Європейська промислова революція XIX ст., досягнення досвідної агрономії та лісових культур неухильно впроваджувалися у природокористування.

В.Дідушицький, як ніхто в Галичині, розумів усі наслідки цивілізаційної експансії, помноженої на германізоване поняття впорядкованості. Високоприбуткові гірські пасовища вже спричиняли знищення узлісь та жерепняків по карпатських верховинах, а популярність культур смереки супроводжувалась безпідставним скороченням букових і навіть дубових лісів на Передкарпатті. Відповідно збіднювалося природне довкілля, усе далі і далі ховалися по пушах могутні зубри, ведмеді, лосі, в іще повноводних ріках

великою рідкістю стало впіймати 2-3 - метрових осетрів, яких здобували для музею на Дністрі та Сяні.

В.Дідушицький виходить зі своїм занепокоєнням за стіни Музею. Промислові та рільничі виставки, ярмарки у Львові, Коломиї, Ярославі, Кракові та інших містах Галичини проходять за його активної участі. На відміну від багатьох натуралістів свого часу він не прагне до консервації природи, а намагається знайти шляхи гармонії між людиною та довкіллям. Експозиції своїх виставок він чи не вперше почав будувати за скансеновим принципом, підкреслюючи естетику життя в натуральному оточенні. Художнє осмислення засад гуманізму та натуралістики спиралось на солідні мистецькі знання. Справжні дружні стосунки склалися у графа Володимира з львівськими художниками Артуром Греттдером та Францішеком Тепою. Мистецтво Дідушицького – експозиціонера достойно оцінили на виставці у Відні 1890 року, де він відповідав за репрезентацію Галичини. Невомного натураліста нагородили Золотою медаллю за кращу експозицію.

Свого часу фундатор організував розробку пропозицій щодо видової охорони промислових звірів через господарське управління угіддями. Проект постанови торкався співочих птахів, косуль, ховрахів та лисиць і був ухвалений 5 жовтня 1868 р., але на жаль не дістав затвердження у Відні. Мисливське господарство В.Дідушицький розумів радше як засіб збереження звірини, ніж здобуття престижних трофеїв.

Знаючись дуже добре у лісництві, фундатор відібрав ділянку корінного букового лісу і у 1886 р. отримав офіційне посвідчення Віденського парламенту на “Пам’ятку Пеняцьку” (Бродівський р-н Львівської обл.). З приводу цього визначний ботанік Владислав Шафер визнає за В.Дідушицьким піонерську роль у справі охорони природи та захисту первинних лісів.

Головну ідею цього лісового резервату граф Володимир проголосив, як спадщину для науки та наступних поколінь, як взірць первісного букового лісу, що містить унікальні ознаки своєї еволюції. “Пам’ятка Пеняцька” мала правити за живу лабораторію для пізнання співіснування тваринного світу і рослинних угруповань, а також бути прикладом змін, яким підлягають ліс та ґрунт під впливом різних абіотичних та біотичних чинників.

“Пам’ятка Пеняцька” не вціліла під натиском подій, що пронеслися над краєм. Кращі буки пеняцького пралісу були зрубані ще у 1914 р., а у 40-х роках деревостан звели остаточно. Зараз лісову пам’ятку, старшу за резерват Асканія-Нова на 10 років, відновлено. Можна сподіватись, через 100 років молоді буки набудуть тієї ж сили, як і за часів дбайливого фундатора.

Інтуїція та еволюція

Створення окремого резервату природи підкреслило природоохоронні позиції В.Дідушицького, адже за його часів європейська наука закликала до збереження окремих рідкісних видів тварин чи рослин. Він же, чи не вперше, виступив за охорону цілих угруповань, усього комплексу організмів у певному місці. Це вже було практичне втілення біологічної теорії. Немає сумніву, що В.Дідушицькому вже було відомо про положення і визначення біоценозу, опубліковане К.Мебіусом у 1877 році, і воно як ні для кого найбільше відповідало його емпіричному досвіду та холістичному сприйняттю природи.

Цілісний підхід, як пізнавальна позиція природознавця, не з’явився самочинно, хоча інтуїція у В.Дідушицького була надзвичай розвиненою і проявлялася в усіх сферах діяльності. Але маємо безперечні докази поступового розвитку його системного мислення, тривалих роздумів щодо спрямування розвитку природи, змін взаємостосунків людини та природи.

Доречно згадати, що перед працею К.Мебіуса, у 1875 р. з'явилося перше визначення біосфери австрійського геолога Е.Зюсса (1831-1914), автора велетенського 4-томного зведення під назвою "Обличчя Землі". На жаль професор Е.Зюсс досить завзято стояв на позиціях австрійського шовінізму і на галицьких землях не був популярним. Значно більшого розголосу дістало польське видання книги Яна Гвальберта Павліковського "Про обличчя Землі", яку без сумніву тримав в руках В.Дідушицький, адже вони були з автором двоюрідними братами і тісно співпрацювали як природничники. Не виключено, що й саму ідею біосфери як обличчя Землі, професор Я.Г. Павліковський сприйняв саме через праці Е.Зюсса. Знаменно, що в той час як у Львові на схилі віку В.Дідушицький визначав холистичні позиції охорони природи та мріяв про створення Музею людини, у далекому Санкт-Петербурзі набирав зрілості геній В.І. Вернадського, який еволюціонував своїм шляхом емпіричного узагальнення геохімічної єдності світу, рушійної сили живої речовини та планетарної, ноосферної організованості людської думки. Воїстину ланцюг пізнання є нерозривним і неподільним. Наука про природу і людину така ж цілісна, як і сама Земля. В.Дідушицький розумів таку цілісність як неминаючу гармонію світу.

Вінда

Збереглися свідчення сучасників про зовнішність фундатора. Високий, з дещо піднесеними плечима, він був дуже монументальним. Обличчя мав відкрите й доброзичливе, вражали сині очі, погляд яких був пронизливим і одночасно лагідним. Через тривалу хворобу ніг ходив тяжко і повільно. Дивував усіх несамовитою працелюбністю і працездатністю. Вічно зайнятий, вічно у роботі та клопотах, старий граф встигав усюди. Для полегшення руху пересувався у кріслі на колесах. Як і замолоду, не полубляв жодного офіціозу, носив простий одяг, переважно це був старий, заяложений та пропітнілий кунтуш, зручний для роботи поміж заперошених книг, напіввичинених шкур чи скам'янілих викопних решток.

Музей став невід'ємною частиною свого фундатора, навіть найменша критика щодо улюбленого дітища сприймалася як особиста образа. Про це свідчить виразне листування М.Новицького, людини безкомпромісної, із своїм шефом, а пізніше – з хранителем музейних фондів В.Зонтаком.

У родинному колі музейне захоплення графа сприймалося як примха. Через це старий і хворий Володимир Дідушицький перебрався з палацу на Курковій (вул. Лисенка) до тісного, але затишного помешкання у музеї на вул. Театральній, 18.

Вправні майстри з Відня виготовили на замовлення фундатора вишукані вітрини та габльоти, які й сьогодні здатні прикрасити будь-який музей. Ті ж вмілі віденці змонтували легкий ліфт – "вінду" з ручним приводом, щоби старий граф міг піднятися на верхні поверхи разом з кріслом-каталкою та необхідним знаряддям. Особиста Ойкумена звузилася до старих стін музейного палацу, але думкою фундатор обіймав і надалі цілий світ.

Можна легко уявити таке: ... Ось він виїжджає з свого апартаменту – кабінету, підкачує крісло до вутлої вінди, обережно в'їжджає у кабінку і міцними ще руками налягає на грубу й шорстку линву. Десь під горищем починають крутитись шестерні, довгі ланцюги із дзенькотом виструнчуються і вінда рушає вгору. Піднесення йде повільно, але невпинно, як і весь життєвий поступ Володимира Дідушицького до пізнання істини, до формування особистої Ойкумени. Рухайся, віндо, без зупину, через нашарування знань, пошуків, помилок і прозрінь – вверх до самих височин.

1. Brzęk G. Muzeum im Dzieduszyckich we Lwowie i jego Twórca. Lublin: Wyd-wo Lubelskie Nowe. – 1994. – 200 s.
2. Brzęk G. Benedykt Dybowski. Życie i dzieło. – Warszawa-Wrocław: PTL, Wyd-wo "Bibliot. zestanca", Wyd. II, uzupełn. I rozsz. – 1994. – 397 s.

3. Brzęk G. Włodzimierz Dzieduszycki. La Vie et L'oeuvre // *Organon*, 1997-1998, 26-27. – p. 39-63.
4. Dzieduszycki W. Przewodnik po Muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie. – Lwów: Nakł. Muz. im. Dzied., Wyd. III. – 1895.
5. Dzieduszycki Włodzimierz. // *Wielka Encyklopedia* – Warszawa. – 1896, t. 17.
6. Feliksiak S. Życiorysy Pawła Dzieduszyckiego (1881-1951) i Włodzimierza Dzieduszyckiego (1885-1971) na tle działalności muzealnej i wydawniczej // *Przegląd Zoologiczny*, t. XX, №1. – 1976. – S. 7-30.
7. Новосад Є. Желехів Великий і Желехів Малий // *Надбужанщина іст.-мемуар. збірн.* – Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто: вид-во “Об’єднання надбужанців”. – 1994. т. 3. – С. 445-450.
8. Новосад Є. Неслухів // *Надбужанщина іст.-мемуар. збірн.* – Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто: вид-во “Об’єднання надбужанців”. – 1994. т. 3. – с. 451-454.

Державний природознавчий музей НАН України, Львів